

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.А. ВИННИК,
студентка, Національний університет харчових технологій,
А.О. ЗАЙНЧОВСЬКИЙ,

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та права, Національний університет харчових технологій

Підвищення ефективності господарської діяльності підприємства

У статті висвітлено основні поняття ефективності роботи підприємства. Розглянуто групи показників системи економічної ефективності діяльності та визначено основні шляхи підвищення ефективності роботи підприємства.

Ключові слова: економічна ефективність, управління, виробнича діяльність, виробничий потенціал, прибутковість підприємства.

В.А. ВИННИК,
студентка, Национальный университет пищевых технологий,
А.О. ЗАЙНЧОВСКИЙ,

д.э.н., профессор, заведующий кафедрой экономики и права, Национальный университет пищевых технологий

Повышение эффективности хозяйственной деятельности предприятия

В статье освещены основные понятия эффективности работы предприятия. Рассмотрены группы показателей системы экономической эффективности деятельности и определены основные пути повышения эффективности работы предприятия.

Ключевые слова: экономическая эффективность, управление, производственная деятельность, производственный потенциал, доходность предприятия.

W. WYNNYK,
student, National University of Food Technologies,
A. ZAINCHOVSKY,

doctor of economics, professor, Head of Department of Economics and Law, National University of Food Technologies

Improved business enterprises

The ways of the enterprise' efficiency increasing. The article deals with the basic concepts of enterprise' efficiency. The groups of indicators of economic effectiveness are considered and basic ways of the enterprise' efficiency increasing are provided.

Keywords: economic efficiency, management, production activities, production capacity, the profitability of the company.

Постановка проблеми. Проблема підвищення ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави. Необхідність оцінки та пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства визначається значною роллю процесу регулювання ефективності у розвитку підприємства і гармонійному забезпеченні інтересів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Методологічним фундаментом здійснення дослідження обраної тематики стали праці провідних учених, фахівців, науковців, зокрема дослідженням показників підвищення ефективності роботи підприємства займалися І.М. Бойчик, О.О. Гетьман, А.О. Зайнчовський, І.В. Ковальчук, С.Ф. Покропівний, Ю.В. Пономарьова, В.А. Сідун, В.М. Шаповал та інші. Однак нестабільність та невизначеність сучасних економічних умов функціонування підприємств потребують подальшого дослідження і визначення адекватних вимог

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

гам сучасності шляхів стабілізації та можливого підвищення ефективності їх роботи.

Метою статті є визначення шляхів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. На всіх етапах розвитку економіки основною її ланкою є підприємство. Як господарюючий суб'єкт підприємство здійснює виробничу, науково-дослідну, іншу господарську діяльність. Успішна реалізація стратегії розвитку підприємства передбачає здійснення не лише результативної, а й ефективної господарської діяльності. Аби бути успішною впродовж тривалого часу, щоб вижити і досягти своїх цілей, діяльність підприємства має бути як результативною, так і ефективною.

Зміст категорії «ефективність» складний та багатограний, і не існує єдиного визначення цього поняття. Категорія «ефективність» на рівні підприємства характеризує зв'язок між величиною отриманого результату (ефекту) його діяльності й кількістю інвестованих або витрачених у виробництві ресурсів. Розкриттю сутності ефективності діяльності підприємства допомагає розмежування і чітке визначення таких категорій, як ефект та ефективність діяльності підприємства.

Ефект – категорія, яка відображає перевищення результатів діяльності над витратами, пов'язаними з її здійсненням, у певному періоді часу. Проте абсолютна величина ефекту часто не вказує на ступінь результативності роботи підприємства [5, с. 498]. Ефективність діяльності підприємства – комплексна оцінка кінцевих результатів використання основних та оборотних засобів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу, це категорія, яка виражає відповідність результатів і витрат підприємства цілям діяльності та інтересам власників [1, с. 187].

Як економічна категорія, ефективність має багато різновидів: економічна, соціальна, екологічна, науково-технічна та інші види. Види ефективності діяльності виокремлюються переважно за різноманітністю одержуваних ефектів (результатів) діяльності підприємства. Важливою для підприємства є економічна ефективність його діяльності.

Проблематика підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства полягає в забезпеченні максимального результату на кожну одиницю витрачених трудових, фінансових, матеріальних та інших ресурсів. Тому основним критерієм ефективності виробництва є зростання продуктивності суспільної праці. Кількісне відображення цього критерію висвітлюється через систему економічних показників ефективності виробництва. Ця система містить певні групи показників (табл. 1) [2, с. 68–69].

Всі вони використовуються для визначення економічної ефективності від передбачених стратегією заходів, по удосконаленню конструкцій виробів, технології та організації виробництва. Підвищення ефективності і якості роботи підприємства в умовах ринкової економіки дозволяє збільшити прибуток, отже, підвищити ринкову вартість підприємства, яка комплексно віддзеркалює не тільки наявність у підприємства ресурсів, а й здатність менеджменту ефективно їх використовувати в нестабільній ринковій ситуації.

Під резервами підвищення економічної ефективності виробництва розуміють невикористані можливості збільшення випуску продукції в розрахунку на одиницю сукупних витрат завдяки більш раціональному використанню усіх видів ресурсів підприємства.

Основні чинники підвищення ефективності виробництва – це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управ-

Економічні показники ефективності виробництва

Загальні показники	Часткові показники		
	показники ефективності праці	показники підвищення ефективності використання основних фондів, обігових коштів і капітальних вкладень	показники підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів
1. Зростання обсягу виробництва продукції у вартісному виразі	1. Темпи зростання продуктивності праці	1. Фондовіддача – виробництво продукції на 1 грн. середньорічної вартості основних виробничих фондів	1. Матеріальні витрати на 1 грн. товарної продукції
2. Виробництво продукції на 1 грн. витрат 3. Відносна економія основних виробничих засобів, нормативних коштів, матеріальних витрат, фонду оплати праці 4. Собівартість 5. Рентабельність 6. Прибуток	2. Частка збільшення виробництва продукції за рахунок підвищення продуктивності праці 3. Економія чисельності працівників 4. Зниження трудомісткості виробів	2. Виробництво продукції на 1 грн. середньорічної величини нормованих обігових коштів 3. Приріст обігових коштів відносно приросту товарної продукції 4. Відношення приросту прибутку до капітальних вкладень, які його зумовили 5. Питомі капітальні вкладення на одиницю нової виробничої потужності на 1 грн. приросту продукції 6. Термін відшкодування капітальних вкладень – відношення їх до суми приросту одержаного прибутку	2. Витрати важливих матеріальних ресурсів у натуральному виразі на 1 грн. товарної продукції 3. Відношення темпів приросту матеріальних витрат до темпів приросту товарної продукції

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші.

Економічна ефективність діяльності підприємства безпосередньо пов'язана із соціальною ефективністю цієї діяльності, оскільки результати роботи підприємства є базою для вирішення цілого ряду соціальних проблем. Соціальну ефективність слід розглядати як на рівні окремо взятого підприємства (локальна ефективність), так і на загальнодержавному чи муніципальному рівні. Визначення рівня соціальної ефективності повинно охоплювати як заходи, які піддаються кількісному вимірюванню, так і ті, які не піддаються прямому кількісному вираженню [10, с. 352–353].

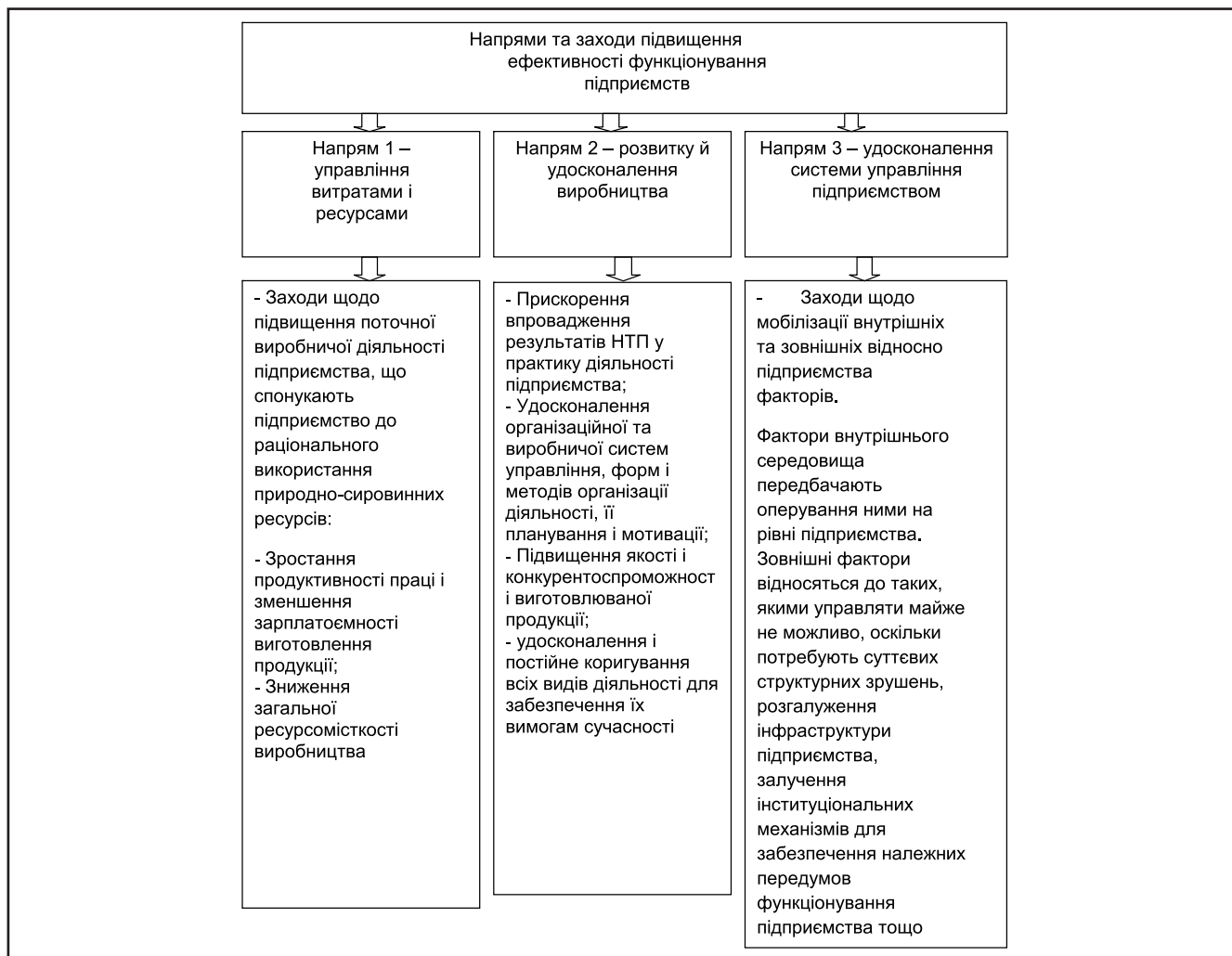
Зазвичай застосовують два підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства – грошовий і ресурсний. За грошового підходу результати і витрати визначаються в надходженнях (приплив) і витратах (відплив) грошових коштів. За ресурсного підходу результати характеризуються обсягом виготовленої продукції, а витрати – обсягом витрачених ресурсів різного виду. Незважаючи на те, що витрати і результати вимірюються у грошовому вираженні, вони вважаються отриманими, коли продукція виготовлена, а витрати – здійсненими в момент споживання відповідного ресурсу. Відірваність у часі між виробництвом і оплатою продукції, споживанням і оплатою, наприклад, сировини, при цьому

часто не беруть до уваги. Основна відмінність між грошовим і ресурсним підходом полягає в різних підходах до витрат і результатів та моменту часу, до якого їх зараховують. За умов ресурсного підходу витрати будь-якого ресурсу враховуються в момент їх здійснення, а результати, наприклад, виготовлена продукція, – в момент виробництва. За грошового підходу витрати будь-якого ресурсу враховуються в момент оплати. Сам по собі факт випуску готової продукції приносить підприємцю лише моральне задоволення. На фінансовий стан підприємства це вплине тоді, коли на його рахунок надійдуть гроші за відвантажену продукцію. Тому грошовий підхід потребує посиленої уваги до питань збуту продукції. Водночас за цього підходу важливо врахувати різницю в часі між отриманням ресурсу та його оплатою [5, с. 521].

Взагалі всі заходи підвищення ефективності функціонування підприємств можна звести до трьох напрямів (див. рис.):

- 1) управління витратами і ресурсами;
- 2) розвитку й удосконалення виробництва та іншої діяльності;
- 3) удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

Як бачимо, всі заходи підвищення ефективності роботи підприємства є взаємозалежними. Однак найважливішого значення набувають чинники, визначені третьою групою (напря-

Напрями підвищення ефективності роботи підприємств

мом), оскільки їх мобілізація передбачає визначення місця реалізації в системі управління діяльністю [2, с. 469–470].

Також слід відзначити, що досягнення певного рівня успішності функціонування підприємства нерозривно пов'язане з набуттям підприємством ознак конкурентоспроможності. Конкурентне ринкове середовище вимагає від підприємства постійного вдосконалення. Для того щоб бути конкурентоспроможним, підприємство повинно мати конкурентні переваги, основними шляхами їх отримання є такі:

- стати кращим самому через вживання заходів щодо удосконалення власної діяльності та підвищення її ефективності;
- безпосередньо послабити конкурентів;
- змінити ринкове середовище.

Оскільки реалізація останніх двох напрямків потребує значних зусиль, основним засобом отримання конкурентних переваг залишається підвищення ефективності власної діяльності [5, с. 536].

Висновки

Проблема визначення ефективності діяльності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство – це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик.

Насправді ця проблема комплексна, а тому для її вирішення слід застосовувати комплексний, системний підхід, ретельно досліджуючи всі підрозділи, служби підприємства та ті процеси, які в них відбуваються. Комплексний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання дає змогу розробити напрями підвищення ефективності його діяльності.

Кожен із зазначених напрямків на ефективність діяльності підприємства впливає різною мірою. На кожному етапі діяль-

ності підприємства менеджери мають звертатися до найбільш актуальних і суттєвих за результативністю з них. Проте стратегічний план розвитку підприємства повинен передбачати застосування всіх можливих напрямів підвищення ефективності.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
3. Захаркіна Л.С. Формування стратегії інноваційного розвитку машинобудівного підприємства (матричний підхід) / Л.С. Захаркіна // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – 2011. – №1 (13). – С. 66–78.
4. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. / І.В. Ковальчук. – К.: Знання, 2012. – 697 с.
5. Кушваха Р.А. Ефективність – одна з найважливіших категорій в економіці та її значення в процесі господарювання / Р.А. Кушваха, О.І. Яценко // Науковий вісник – Львів: Український державний лісотехнічний університет. – 2009. – С. 152–158.
6. Маркіна І.А. Методичні питання ефективності управління / І.А. Маркіна // Фінанси України. – 2000. – №6. – С. 24–32.
7. Прядко В.В. Економічна ефективність виробництва: проблеми теорії та методологія управління / В.В. Прядко. – К.: Наукова думка, 2013. – 282 с.
8. Петровича І.М. Економіка виробничого підприємства: [Навч. посібник] / І.М. Петровича. – Київ: Знання. – 2011. – 405 с.
9. Солицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Солицкая. – Минск: Экоперспектива, 2007. – 358 с.
10. Шевченко Д.К. Проблеми ефективності використання економічного потенціалу / Д.К. Шевченко. – Запоріжжя: КПУ, 2012. – 138 с.

УДК 330.012.8:338.012

В.Д. МУСИЄНКО,
к.т.н., доцент, Криворізький економічний інститут Криворізького національного університету,
І.В. ШИРКОВ,
студент, Криворізький економічний інститут Криворізького національного університету

Проблеми і перспективи визначення показників конкурентоспроможності підприємств металургійного комплексу України на засадах інноваційного розвитку

Розкрито сутність конкурентоспроможності підприємства, визначено ключові фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства. Розраховано показники конкурентоспроможності для групи металургійних підприємств. Проаналізовано інноваційну діяльність в Україні. Доведено, що при дослідженні конкурентоспроможності врахування інноваційного фактору є проблемою.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інноваційний розвиток, металургійні підприємства, тенденції металургії.

В.Д. МУСИЄНКО,
к.т.н., доцент, Криворожский экономический институт Криворожского национального университета,
И.В. ШИРКОВ,
студент, Криворожский экономический институт Криворожского национального университета

Проблемы и перспективы определения показателей конкурентоспособности предприятий металлургического комплекса Украины на основах инновационного развития

Раскрыта суть конкурентоспособности предприятия, определены ключевые факторы влияния на конкурентоспособность предприятия. Рассчитаны показатели конкурентоспособности группы металлургических предприятий. Проанализировано инновационную деятельность в Украине. Доказано, что при исследовании конкурентоспособности необходимо учитывать инновационный фактор.